

MUISTIO

Maakuntauudistuksen ja maakuntien toiminnan käynnistämisen esivalmistelu

Maakuntauudistus (aikaisemmin aluehallintouudistus) ja sote-uudistus ovat Suomen hallinto-historiassa poikkeuksellisen suuria ja laajakantoisia uudistuksia. Niiden toimeenpanoon on perusteltua ryhtyä valmistautumaan jo lainvalmistelun ja lakien eduskuntakäsittelyn aikana.

Uudistusten kunnianhimoisten tavoitteiden saavuttaminen edellyttää suunnitelmallista ja hyvää yhteistyötä maakuntien liittojen, sairaanhoitopiirien, erityishuoltopiirien, pelastuslaitosten, kuntien, muiden uusien maakuntien tehtävien kannalta keskeisten kuntayhtymien, ELY-keskusten ja TE-toimistojen kanssa. Muutoksen valmistelussa on tärkeää, että kaikki edellä mainitut organisaatiot ovat tasapuolisesti ja aktiivisesti mukana. Lisäksi on tarpeen, että muutostyöhön osallistuvat myös aluehallintovirastot ja maakuntien sote-uudistuksen valmistelijat.

Hallituksen linjauksissa 7.11.2015 ja 5.4.2016 on otettu kantaa eräisiin muutoksen toimeenpanon kannalta tärkeimpiin seikkoihin. Uudistuksia johtava reformiministerityöryhmä on antanut muun muassa ohjeita sote-muutosvalmistelun käynnistämisestä (7.12.2015, [alueuudistus.fi/muutostuki](https://www.alueuudistus.fi/muutostuki)).

Tarkoituksena on, että uudet maakunnat aloittavat toimintansa 1.1.2019 lukien. Aikataulu huomioiden on tarpeen, että muiden kuin sote-tehtävien siirtojen toteutusta ja uusien maakuntien toiminnan käynnistämistä ryhdytään valmistelemaan jo nyt ennen kesälomakautta 2016, jotta toiminnan jatkuvuus saadaan turvattua.

Hallituksen reformiministerityöryhmässä, joka poliittisella tasolla johtaa sote-uudistuksen ja maakuntauudistuksen valmistelua, on käsitelty uudistusten toimeenpanon tukea. Hallituksen lähtökohtana on maakunnan tason toimijoiden oma-aloitteinen valmistautuminen ja toiminnan kehittäminen. Maakuntia kannustetaan uudistuksen toimeenpanossa oma-aloitteiseen toimintaan laajassa maakunnallisessa yhteistyössä.

Toimeenpanon vaiheet

Maakuntauudistuksen ja sote-uudistuksen toimeenpano jakautuu neljään vaiheeseen:

- 1) esivalmistelu (1.7.2017 saakka),
- 2) maakunnan toimintaa valmisteleva väliaikaishallinto (väliaikainen valmistelutoimielin) (1.7.2017 – 1.3.2018),
- 3) maakunnan käynnistymisvaihe (1.3.2018 – 31.12.2018) ja
- 4) uuden maakunnan ensimmäinen varsinainen toimintakausi (1.1.2019 alkaen).

26.5.2016

VM037:00/2016

- (1) Nyt käynnistyvä **esivalmistelu** kestää sote-järjestämislain ja maakuntalain voimaantuloon 1.7.2017 saakka. Esivalmisteluvaiheessa luodaan edellytyksiä tehtävien ja omaisuuden siirtämiselle uusille maakunnille sekä uusien maakuntien toiminnan käynnistämiseksi. Tässä vaiheessa on tarkoituksenmukaista pian lausunnoille lähetettävien lakiluonnosten ja hallituksen linjausten puitteissa tehdä riittävän yksityiskohtaiset esiselvitykset toimenpiteistä, jotka ovat tarpeen maakunnan toiminnan käynnistämiseksi sekä toimintaan liittyvien tukipalveluiden jakamisesta kuntien ja maakuntien kesken sekä siirtämisestä maakunnille. Tukipalveluiden siirtäminen ja jakaminen on välttämätöntä tehdä yhteistyössä kuntien ja kuntayhtymien kanssa. Erityisesti on tarpeen huolehtia ICT- ja tietohallintopalveluiden ja muiden tukipalveluiden uudistamisesta ja jatkuvuudesta sekä jakautumisesta kuntien ja kuntayhtymien sekä uusien maakuntien kesken. Esivalmisteluvaiheessa selvitetään konkreettiset tarpeet ja toteutustavat tietohallintotoiminnoista ja ICT-palveluista, toimitilajärjestelyistä, talous- ja henkilöstöhallinnon järjestämisestä sekä muutosviestinnästä ja yhteistoiminnasta henkilöstön kanssa. Esivalmistelussa otetaan huomioon hallituksen linjaukset tukipalveluita koskevista valtakunnallisista palvelukeskuksista. ICT-palveluissa huolehditaan yhteentoimivuudesta ja valtakunnallisesti yhtenäisten ratkaisujen sekä valtakunnallisen, yhtenäisen palveluarkkitehtuurin toteuttamisesta.

Uuden maakunnan perustamisen ja tehtäväsiirtojen esivalmistelun rinnalla jatketaan toiminnan kehittämistä kuntien ja maakunnallisten toimielinten poliittisessa ja valtion viranomaisten osalta asianomaisten ministeriöiden ohjauksessa. Toiminnan sisällön kehittämisessä huomioidaan sote-uudistuksen ja maakuntaudistuksen keskeiset tavoitteet ja niiden saavuttaminen. Olennainen osa tätä kehittämistyötä on sote-uudistuksen toimeenpanon valmistelu, jota koskevia ohjeita ja muutostuen suunnitelmia on ohjeistettu erikseen (ks. alueuudistus.fi/muutostuki). Sote-uudistuksen toimeenpanoa tukee ja koordinoi muutosjohtaja Sinikka Salo sosiaali- ja terveysministeriössä. Sote-uudistuksen toimeenpanon alueellista valmistelua jatketaan uudistuksen aikataulun mukaisesti siten kuin siitä on jo maakuntien alueella sovittu. Käynnistynyttä valmistelua ei näin keskeytetä eikä organisoida uudelleen maakuntien toiminnan yleisen käynnistämisen esivalmistelun käynnistymisen vuoksi. Sote-uudistukselle on asetettu ja maakuntaudistukselle asetetaan toimeenpanon valtakunnallinen valmisteluryhmä, joiden tehtävänä on edistää muutoksessa tarvittavan tiedon jakamista ja eri toimijoiden vuorovaikutusta.

- (2) **Väliaikainen valmistelutoimielin.** Sote-järjestämislain ja maakuntalain voimaantulon tarkoitus tulla voimaan 1.7.2017. Tällöin on tarkoitus muodostaa väliaikainen valmistelutoimielin. Väliaikainen valmistelutoimielin vastaa ensimmäisten maakuntavaalien valmistelusta sekä maakunnan toiminnan ja hallinnon käynnistämisen teknisestä valmistelusta siihen saakka, kunnes maakuntavaltuusto on valittu ja maakuntavaltuusto ja sen asettama maakuntahallitus ovat aloittaneet toimintansa.

Väliaikaisen valmistelutoimielimen toiminta on luonteeltaan suunnittelua ja teknistä valmistelua, jonka tarkoituksena on varmistaa, että uudella maakuntahallinnolla on edellytykset järjestäytyä ja käynnistää varsinainen toimintansa. Väliaikaisen valmistelutoimielimen tehtävistä ja toimivallasta säädetään voimaantulolaissa.

- (3) **Maakunnan toiminnan käynnistämisvaihe.** Maakuntavaltuuston vaalit on tarkoitus pitää hallituksen linjauksen mukaisesti tammikuussa 2018 presidentinvaalien ensimmäisen kierroksen yhteydessä. Väliaikainen valmisteluelin valmistelee maakuntavaltuuston vaalit. Väliaikainen valmistelutoimielin kutsuu maakuntavaltuuston järjestäytymiskokoukseen ja huolehtii sen teknisestä valmistelusta. Maakuntavaltuuston toimi-

kausi alkaa 1.3.2018. Maakuntavaltuusto valitsee maakuntahallituksen, joka ryhtyy muun muassa valmistelemaan ja täyttämään maakuntajohtajan ja sote-järjestämisjohtajan ja muiden keskeisten viranhaltijoiden valintaa. Maakuntavaltuuston järjestäytyttyä se johtaa muutosvalmistelua ja väliaikaisen valmistelutoimielimen tehtävät päättyvät. Maakuntahallitus valmistelee vuoden 2019 talousarvion ja maakuntastrategian ja sen sisältämän palvelustrategian. Näistä päättää vaaleilla valittu maakuntavaltuusto.

- (4) **Maakunnan toiminta käynnistyy.** Hallituksen 5.4.2016 linjauksissa sovitut tehtävät siirtyvät uusille maakunnille nyt valmisteltavana olevan lainsäädännön mukaisesti 1.1.2019 lukien, jolloin uusien maakuntien tulee olla toiminnallisessa valmiudessa. Maakuntavaltuustot päättävät myös palvelutuotannon organisoinnista ja yhtiöittämisestä.

Uuden maakunnan käynnistämisen esivalmistelun organisointi

Maakuntien alueilla on perusteltua sopia maakunta-aloitteisesti uuden maakuntahallinnon perustamisen yleisen esivalmisteluvaiheen organisoitumisesta.

Suosittelavaa ja perusteltua olisi, että kaikissa maakunnissa pyritäisiin saamaan muutoksen esivalmistelu käynnistettyä ennen kesälomakautta eli kesäkuun 2016 loppuun mennessä.

Maakunnan alueen maakunnan liiton, kuntien, sairaanhoitopiirin, erityishuoltopiirin, pelastuslaitoksen, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen ja työ- ja elinkeinotoimiston sekä aluehallintoviraston olisi sovittava esivalmistelun organisoitumisesta. Maakunnan liitto toimii aloitteen tekijänä esivalmistelun käynnistämässä ja kutsuu keskeisten tahojen johdon käynnistyskokoukseen. Maakuntauudistuksen esivalmisteluvaiheelle on tarpeen perustaa ohjausryhmä, johon kuuluu tasapuolisesti kaikkien keskeisten tahojen edustus.

Ohjausryhmä nimeää esivalmisteluvaiheelle alueellisen muutosjohtajan tai muutosprojektin projektipäällikön. On tärkeää, että muutosvalmistelun vetäjä nauttii kaikkien osallistuvien kunnallisten ja valtion organisaatioiden luottamusta.

Alueellisen muutosjohtajan tehtävän tulisi olla määräaikainen 30.6.2017 saakka. Esivalmisteluun osallistuvat organisaatiot sopivat muutosjohtajan palkka- ja muiden henkilöstömenojen maksamisesta ja palvelussuhteen ehdoista. Ohjausryhmä ja valmisteluun osallistuvat organisaatiot osoittaa hänen avukseen tarvittavat resurssit niin, että esivalmisteluvaiheen tehtävät saadaan hoidettua.

Esivalmistelun organisoinnista Ahvenanmaan maakunnassa käydään erikseen keskustelu Ahvenanmaan valtionviraston kanssa.

Tässä tarkoitettu yleinen maakunnan perustamisen esivalmistelu ei korvaa eikä muuta soteuudistuksen alueellista valmistelua tai muuta toimialakohtaista alueellista valmistelua. Yleisessä maakuntauudistuksen muutosvalmistelussa huolehditaan kuitenkin toimialoittaisen ja yleisen valmistelun yhteensovittamisesta. Erityisesti henkilöstöä, hallintoa, omaisuutta, yleistä ICT-infrastruktuuria ja muita yhteisiä toiminnan puitteita ja tukipalveluita koskevissa asioissa on tarpeen pyrkiä yhtenäisiin ja digitaalisuuden toiminnallisia mahdollisuuksia hyödyntäviin prosesseihin.

26.5.2016

VM037:00/2016

Maakuntauudistuksessa on hyvä pyrkiä laajaan avoimuuteen ja kansalaisyhteiskunnan sekä erilaisten sidosryhmien ja palveluiden käyttäjien laajaan osallistumiseen. Muutostyössä olisi perusteltua olla tätä koskeva suunnitelma ja pyrkiä aktiiviseen ja suunnitelmalliseen vuorovai-
kutukseen myös uusilla tavoilla. Maakuntauudistus on hyvä mahdollisuus luoda yhteisöllisyyttä ja osallistumista sekä toteuttaa avoimen hallinnon ja valmistelun periaatteita.

Henkilöstön osallistuminen

Henkilöstö on sote-uudistuksen ja maakuntauudistuksen tärkeimpiä voimavaroja, uudistukset ja niiden toimeenpano tehdään yhdessä henkilöstön kanssa. Hallituksen 5.4.2016 annetuissa linjauksissa on lähtökohtana, että henkilöstön edustajat osallistuvat maakunnalliseen muutosvalmisteluun.

Muutosjohtamisen tuki

Valtiovarainministeriöön palkataan muutosjohtaja tukemaan maakuntien toiminnan yleistä käynnistämistä. Valtiovarainministeriö ja sosiaali- ja terveysministeriö sekä työ- ja elinkeino-
ministeriö valmistelevat yhdessä muiden ministeriöiden kanssa muutostukiohjelman tukemaan maakunnallista muutostyötä.

Muutostuen muodot ja aineistot tarkentuvat valmistelun edetessä maakuntauudistuksen verkkosivustolle alueuudistus.fi/muutostuki/maakuntauudistus.